

в поезії О. Лятуринської та Ю. Липи свідчать про емблематичність та філософське протиставлення душі й тіла, життя й смерті [Див.: 2].

Зазначивши, що теоретичною основою для творчості поетів «Працької школи» служила традиція неоромантизму, яка «давала дивовижні плоди на еміграції», О. Астаф'єв називає Ю. Клена неокласиком, в Є. Маланюка виявляє ознаки експресіонізму, екзистенціалізму, необароко, в О. Стефановича – стилізації, а символістські тенденції пов'язує з лірикою Ю. Клена, О. Стефановича, Г. Мазуренко, Н. Лівницької-Холодної [1]. Т. Салига так диференціює стилі «пражан»: проза Л. Мосендза – імпресіонізм, творчість Є. Маланюка – експресіонізм, доробок Ю. Клена – неокласицизм, лірика Ю. Дарагана – символізм, неоромантизм, урбанізм, а О. Стефановича – неокласицизм, символізм, романтична стихія; якщо О. Теліга писала в річищі символізму, то Г. Мазуренко – неокласицизму, пізніше – авангардизму [6, 100].

Як бачимо, важко виокремити стилістичну домінуючу поезії митців «Працької школи», ознакою якої є саме різноманітність стилів. Внутрішнє напруження, історіософська проблематика, національні мотиви лірики «пражан» зумовлені неоромантичною поетикою. Хоча не можна заперечувати й наявності елементів неокласицизму, експресіонізму, символізму, які варто пояснити, звернувшись до властивих неоромантизму як художній системі внутрішніх особливостей.

Незважаючи на неоднорідність, стилістичною домінуючою творчості «пражан» є неоромантизм, взаємодія якого з різними напрямками пояснюється саме притаманним йому внутрішнім взаємозв'язком, а не «спробою модернізму» в українському письменстві як поверхово вихоплених із західноєвропейських літературних дискурсів, їхнім нашаруванням [3, 72]. Усвідомлюючи самоцінність мистецтва і свою причетність до поневоленої нації, поети «Працької школи» прагнули поєднати художню діяльність з національно-патристичними і національно-творчими завданнями, тому їхня поетична творчість є оригінальним явищем української культури ХХ ст.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Астаф'єв О. Лірика української еміграції: еволюція стильових систем. Дис. докт. філол. наук: 10.01.01 / Астаф'єв Олександр Григорович; НАН України, Інститут літератури ім. Т.Г.Шевченка. – К., 1999. – 401 с.
2. Координати: Антологія сучасної української поезії на Заході. – Мюнхен: Сучасність, 1969. – Т. 1. – 365 с.
3. Кривчикова О. Стилістична різноманітність «Працької школи» як віддзеркалення національних пошуків / О. Кривчикова // Слово і час. – 2001. – № 10. – С. 68-74.
4. Маланюк Є. Думки про мистецтво / Є. Маланюк // Слово і час. – 1993. – №6. – С. 64-67.
5. Просалова В. Текст у світі текстів Працької літературної школи: [монографія] / Віра Просалова. – Донецьк: Східний видавничий дім, 2005. – 344 с.
6. Салига Т. Стильова диференціація в західноукраїнському та українському еміграційному процесі міжвоєнного періоду (1914-1941 рр.): Дис. докт. філол. наук: 10.01.01 / Тарас Юрійович Салига. – Мюнхен: Український вільний університет, 1993. – 323 с.
7. Фізер І. Вступна стаття / І. Фізер // Координати: Антологія сучасної поезії на Заході. – Мюнхен: Сучасність, 1969. – Т. 1. – С. 13-32.

Костишина І.

Науковий керівник – доц. Ступінський В. Я.

СЛІДАМИ АГАТАНГЕЛА КРИМСЬКОГО...

Чи не одною з найважливіших проблем, які постають при аналізі будь-якого твору, є проблема біографізму – синтезу митця і його праці. Перед тим, як звернутись до доробку письменника, ми зазвичай ознайомлюємось з його життєписом, щоб з'ясувати причину, яка стала поштовхом до написання. Читаючи твір, ми усіма силами намагаємось відшукати у ньому перегуки з життєвими фактами або ж, взагалі, зіставити (якщо не прирівняти!) образ головного героя з його автором. Прочитавши твір, знову повертаємось до біографії в пересвідченні достовірності аналізованих фактів. Але чи правильно це?

Не випадково, аналізуючи цю проблему, ми звернулися до роману Агатангела Кримського «Андрій Лаговський», який привертає увагу фахівців. Так, можна виділити ряд рис його автобіографічного характеру.

Зазначимо, що А. Кримський почав роботу над створенням роману ще в юності, а уже в 23 роки з ним могли ознайомитися не тільки близькі йому люди, але широкий загал, тобто твір був не просто написаний, але й надрукований.

Молодість, юність – період становлення самосвідомості, відкриття людиною її внутрішнього світу, індивідуальності своєї особистості, усвідомлення незворотності часу, формування цілісного уявлення про себе. Це період, коли людина постійно перебуває перед проблемою вибору, іноді перед абсолютно рівноцінних з її погляду речей. А чи не таким перед нами постає Андрій Лаговський у першій частині? Хіба це не студент, який не знає, де і як себе зреалізувати, який бореться з несправедливістю і недосконалістю світу, який постає перед вибором: чи тікати з дому, чи залишити навчання? Лаговський кидається на будь-який виклик ситуації, щоб вибороти справедливість і заступитися за слабших. А це не є проявом максималізму юності, під час якого і писалася перша частина?

Потім А. Кримський скаже, що «все, що міститься в творі - щира правда, і всі оповідання просякли авторським суб'єктивізмом» [9, 20]. Про це свідчить насамперед обрана форма розповіді – сповідь, покаяння. Саме таку ж пораду А.Кримський дає і Лаговському вустами Константина: «Заходіться писати якогось роману про самого себе: автобіографічна белетристика, особливо з прикрасами та підмалюваннями свого власного портрета – дуже гігієнічна річ, бо коли на душі єсть якась вагота та гострий біль, то геть чисто все попереливається на папір, а на душі стане легесенько та вільно...» [6, 153].

Звернімо увагу, що роман написаний українською мовою, і Андрій Лаговський розмовляє нею ж, хоча А. Кримський виховувався в російській родині. Можливо, Лаговський – це ідеал, це мрії самого письменника? Лист Агатангела Юхимовича до Б. Грінченка свідчить: «Грунт до українофільства у мене був вже давно приготований... все-таки українську шаную більше, бо вона мужицька» [7, 65].

Як А. Кримський, так і Лаговський «кожнісіньку вольну від «офіціальних» занять часину присвячували Україні. Першою ознакою національності є мова – «я й нею найперше заклопотався, пильно читав усякі книжки, особливо увагу звертав на етнографічні матеріали, перечитав усякі філологічні праці. Далі: знайомився з нашою літературою, спішився перечитати навіть погань. Кинувся й до літературної праці: перекладав, писав оригінальні твори (на щастя, послав і пошлю до друку дуже мало цих «овочів незрілої музи») [7, 68-69]. Хіба не таким перед нами постає головний герой твору?

А. Кримський вклав в Лаговського весь той омріяний спосіб життя, якого він сам не мав. Він «виховав» героя в абсолютно українській родині – спілкування в сім'ї, освіта, «оселя Лаговської була звичайнісінька українська оселя під солом'яним дахом» [6, 12] і найголовніше те, що «Андрієві так сильно сподобалося «коров'яче життя на зеленій паші!» [6, 14].

Як у Кримського так і у Лаговського були проблеми зі здоров'ям – «слабкий найбільше на груди. Ядуха (астма) та хвороба серця – от найголовніші мої недуги, та ще мігрена.» [7, 923] у Кримського і «ядуха, астма тая, не давала йому дихати, в висках застукотіло, серце розтягалось і стискалось.. «Прокляті нервища» дійсно мордували здавна» [6, 10] Лаговського.

Звернімося і до такої деталі твору, як обрання другої родини. Як нам відомо з самих же записів Агатангела Юхимовича, у 1900-х роках він познайомився з професором Московського університету Всеволодом Міллером, який був високоосвідченою людиною, і на науковій площині знайшов у ньому сподіваного вчителя. Крім того, вся сім'я Міллерів, а він мав жінку і трьох синів, прийняла Агатангела Юхимовича за свого [13]. Що ми бачимо в житті Лаговського? Переїхавши в Туапсе Лаговський, знаходить притулок у сім'ї Шмідтів, і всього лише «за два чи три тижні професор зробився зовсім своєю людиною... Вся сім'я сіяла в його уяві блискучим сонячним світлом: добра душа генерал...ще добріша генеральша... поетичні Костянтин і Аполлон... розумний, сумовито-вдумливий Володимир... І всі вони, всі оті чудові, недосяжно гарні люди, всі вони його люблять!» [6,106]. Причому у романі подано навіть такі нюанси з життя Кримського як суперечка з Борисом. У листі до Всеволода Міллера А. Кримський пише: «...я посварився з Борисом (Міллером, сином адресата. – примітка автора) і протягом кількох місяців не бачив людського обличчя...» [7,209]. Хіба це не нагадує суперечку з Володимиром, сином Шмідтів?

Обоє шукали сенсу життя та реалізації себе в науці. Але на заваді в одного і другого на цьому шляху стали жінки. Взагалі, представниці протилежної статі як Кримського, так і

Лаговського не цікавлять – вони бездуховні істоти, і аж стає «паскудно на душі», коли думати про них. Однак та єдина все ж таки залишає свій глибокий слід. Як відомо, А. Кримський, протягом усього життя ніжно, таємно й безнадійно кохав талановиту письменницю [7, 329-330]. На його шістдесятирічному ювілеї в приміщенні теперішньої президії Академії наук України Павло Тичина прочитав присвячений Кримському вірш, де згадувалася «вічно мрійна Леся Українка», що розкрило цю таємницю. Це була «глибока, ідеальна меланхолічна любов, що не сміє навіть виявити себе, а мовчки вмирає» [1, 65]. Про таке ж кохання мріє і Лаговський. Однак жінка – «это извращенная форма существования мужчины», і Зоя прагне більшого ніж «тільки невинно розмовляти між собою, і нічого більше не слід робити: од палких та тісних обіймань їм треба попросту втікти». І справді, Лаговський впродовж твору знаходиться у постійному пошуку, живе в «карнавалі».

Тож чи не стверджують усі наведені факти про автобіографічність роману? Ні в якому разі. І скільки ми б не відшукували подібностей з життєписом, ми не можемо сказати, що цей твір автобіографічний, адже що каже сам А. Кримський про роман?

– « – Жодної «Передмови» не буде, - кажу я. – Навіщо ж вона? Та й кому?
 – А читачам...щоб не подумали, буцім ви свою біографію написали.
 – Що за дурниці ви плещете! – одмовив я. – Хто-хто, ви краще од всіх повинні відати, що в цьому романі про сироту жоднісінької події нема моєї автобіографічності. Та ви знаєте й тих людей, з яких більше-менше списано оцю повість.

– Так чи ж я знаю.. я, а не читачі! Читачі вважатимуть, що в повісті вашій фігурує університетський професор, який пише вірші та ще й по-татарськи говорити вміє. Побачите: подумують, що сей професор – то то ви сами!..» [6, 696].»

Пройшли роки, досліджено чимало праць Кримського щодо роману «Андрій Лаговський», а ми і надалі шукаємо у цьому романі біографію самого автора...

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бабишкін О. Агатангел А. Кримський. Літературний портрет. — ІС, 1967. — С.94.
2. Веретельник Р. Жива людина Агатангел А. Кримський // Сучасність. — 2001. — № 6. — С. 113-115.
3. Веркалець М. М., А. Ю. А. Кримський у колі своїх сучасників. К., 1990, С.26-38
4. Гундорова Т. Проза А.Кримського і декадентство в українській літературі // Дивослово. — 1995. - № 1. - С.15-20
5. Ільєнко І. Хватальна евакуація. За слідчою справою А. Кримського // Літературна Україна – 1990. - № 43
6. А. Кримський А. Твори: В 5 т. Т. 2. – К., Наукова думка, - 1972.- 719 с.
7. А. Кримський А.Ю. 1928. Розвідки, статті та замітки. І-XXVІІІ. Київ.
8. Крымский А.Е. 1941. Автобиография академика Агатангела Ефимовича Крымского. Киев (рукопис).
9. Мокриця Марія Християнство Агатангела Кримського: психологічні та естетичні акценти. - Слово і час. - 2006. - N2. – С. 19-28.
10. Павличко Соломія. Націоналізм, сексуальність, орієнталізм: Складний світ Агатангела Кримського. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2000. – 328с.
11. Українка Леся. Лист до А.Кримського від 3.11.1905 р. // Українка Леся. Твори: У 12 т. - ІС, 1975. — Т. 12. - С. 146-147.
12. Шкляр В. Агатангел і Марія: нечестиве кохання в блакитному інтер'єрі // Сучасність. — 2004. - № 4. - С. 49-58.
13. <http://lesiaukrainka.crimea.ua/agatangel.htm> С. О. Кочерга Агатангел Кримський і Леся Українка

Котик С.

Науковий керівник – доц. Бородица С.В.

ЖАНРОВА СВОЄРІДНІСТЬ ПОВІСТІ «ОГНЕННЕ КОЛО» ІВАНА БАГРЯНОГО

Актуальність теми. Жодна книга Івана Багряного не викликала стільки суперечливих оцінок, як повість «Огненне коло». Як стверджував сам автор, цей твір – як четверта частина задуманої ним тетралогії «Буйний вітер» – мав за мету показати велику драму української патріотичної молоді в останню світову війну, на що вказує підзаголовок «Повість про трагедію під